

Henk Strating schreef een boek over zijn woonplaats Winschoten in de Tweede Wereldoorlog. Hij werd in 1930 geboren en maakte als tiener de oorlog mee. "De indrukken die je op die leeftijd op doet blijven je altijd bij. Na de oorlogsjaren heb ik wel documentatie verzameld, maar het ontbrak me aan de tijd om er iets mee te doen. Tijd kreeg ik pas na mijn pensionering." © NVHN/JAN ZEEMAN.

Henk Strating: 'De Tweede Wereldoorlog had niets te maken met avontuur en cowboys'

Voor de Tweede Wereldoorlog leefden er om en nabij 450 joden in Winschoten. Na 1945 nog een handvol. Henk Strating schreef een boek, *Winschoten 1940-1945, een provinciestadje aan de Duitse grens*. Daarin ontbreekt het drama van de Winschoter joden uiteraard niet, maar het beslaat slechts een hoofdstuk. De overige elf hoofdstukken vertellen elk een ander aspect van de Tweede Wereldoorlog. Winschoten staat volgens Strating model voor elk ander Nederlands stadje.

Het is niet het eerste boek dat industrieel in ruste Henk Strating (71) over de Tweede Wereldoorlog schrijft. In 1995 verscheen, ter gelegenheid van 50 jaar bevrijding, *Kroniek van een bevrijding*. Al lang en breed uitverkocht, maar nu, tegelijk met de verschijning van *Winschoten 1940-1945*, op veler verzoek herdrukt.

Henk Strating werd in 1930 geboren en maakte als tiener de oorlog mee. "De indrukken die je op die leeftijd op doet blijven je altijd bij", zegt Strating. "Na de oorlogsjaren heb ik wel documentatie verzameld, maar het ontbrak me aan de tijd om er iets mee te doen. Tijd kreeg ik pas na mijn pensionering."

Henk Strating interviewde door heel Nederland tientallen mensen om materiaal voor zijn boek te verzame-

len. "Deze mensen hebben in feite het boek geschreven. Mijn taak was het selecteren en bewerken van het materiaal en het schrijven van de verbindende teksten."

Strating kreeg niet alleen de verhalen. Hij kreeg schoendozen vol documentatie: foto's, dagboeken en notities. Hij heeft zijn boek zo objectief mogelijk geschreven, vindt hij. "Maar de volle waarheid krijg je na zestig jaar niet meer boven water. Ik heb geprobeerd er zo dicht mogelijk bij te komen."

Schrijven over de Tweede Wereldoorlog vergelijkt Henk Strating met pinda's eten. "Je begint er aan en kunt er niet mee stoppen. Ik had mijzelf verplicht om binnen Winschoten te blijven. Door het vele materiaal was de verleiding groot om uit te wijken naar andere gemeenten. Steeds moest ik een hek plaats en tegen mijzelf zeggen: 'Ho Henk: Winschoten, daar gaat het om'."

Winschoten 1940-1945 is in twaalf hoofdstukken opgedeeld. Van *Het begin van de oorlog* tot *De eerste aanloop tot herstel*. Strating beschrijft onder meer *Het Gemeentebestuur*, *Het Politiekorps* en *De illegaliteit*. Telkens een facet van de Tweede Wereldoorlog, geplaatst in Winschoten. Doordat de gebeurtenissen in Winschoten volgens Strating in grote lijnen niet veel afweken van wat elders plaatsvond, staan ze model voor heel Nederland.

Met één kanttekening. Doordat Winschoten dichtbij de grens ligt werd de aanwezigheid van de Duitse bezetter wellicht anders ervaren. "Wij waren meer vertrouwd met

Duitsers dan zeg maar de inwoners van Alkmaar", licht Strating toe. "Er is hier van oudsher veel grensverkeer geweest. De ondertitel van mijn boek, *Provinciestadje aan de Duitse grens*, wijst daar op."

Een uitgesproken mening heeft Henk Strating over de teloorgang van de joodse gemeenschap in Winschoten. "Na de oorlog werd de Winschoters verweten dat zij niets hadden gedaan om de joden te beschermen. Dat is in mijn hoofd rond blijven zweven." Strating meent onder meer een antwoord te hebben gevonden in de verzuiling van de maatschappij, zoals die in de jaren dertig van de vorige eeuw nog gemeengoed was.

"Elke zuil had zijn eigen kerk, school, verenigingen en vaak ook nog een eigen krant. De sterkste religieuze zuilen waren de katholieken, de gereformeerden en de joden. Er was geen behoefte om te gaan buurten. Iedereen was in zijn eigen zuil naar binnen toe gericht en deed zaken met eigen mensen."

"Voor een grote groep joden was de handel de belangrijkste bron van inkomsten. Handel brengt met zich mee dat niet altijd elke partij even tevreden is over het behaalde resultaat. Niet voor niets waren er zoveel cynische grappen over het gedrag van joodse handelaars. In Winschoten was een belangrijk deel van de handel in vee en vlees in handen van joden. Op die markten waren ze zeer dominant aanwezig en dat werd niet altijd gewaardeerd door de boeren en niet-joodse slagers."

Strating schrijft dat de Winschoters spás na de oorlog van de geallieerden vanuit Polen en Duitsland hoorden welk een verschrikkelijk lot de joden wachtte in Auschwitz, Sobibor, Mauthausen en Theresienstadt. "Wij hadden toen absoluut geen idee wat er met de joden gebeurd was, alleen dat ze geïsoleerd werden. Voor de rest werd ons zand in de ogen gestrooid. We dachten bijvoorbeeld dat ze in werkkampen zaten en dat was niet direct verontrustend. Toen de waarheid boven tafel kwamen kon het menselijk verstand het niet verwerken. Zelfs nu gaat dat ons begripsvermogen nog te boven."

Henk Strating besluit het hoofdstuk *Het einde van de joodse gemeenschap* met de constatering dat niet elke Winschoter, die joodse eigendommen tijdelijk in bewaring had genomen, gehoor gaf aan de oproep om dat bij de gemeente te melden. "Men eigente zich het door de joden aan hen toevertrouwde bezit toe. Bezit dat soms een zeer omvangrijke waarde vertegenwoordigde. Maar decennia later zou blijken dat ook het Rijk en sommige bankinstellingen het niet allemaal even nauw hadden genomen."

In de visie van Henk Strating kregen de verzetsmensen na de bevrijding niet de erkenning waar zij recht op hadden. "In juli/augustus 1945 werd het verzet opzij geschoven. Velen hebben dat ervaren als een koude, kille douche."

Strating beschrijft hoe bij oud-illigalen direct na mei '45 'zeer grote frustratie' ontstond. "Veel medebur-

gers, die zich tijdens de oorlog min of meer veilig aan de zijlijn hadden opgesteld, drongen zich naar voren en probeerden - en te vaak met succes - hun vooroorlogse werkzaamheden weer op te pakken. "Een zeer egoïstische karaktertrek", schrijft Strating.

Het pinda's eten is voor Henk Strating nu verleden tijd. "Voor mij is het boek '40-'45 gesloten. Alle documentatie die ik gedurende mijn speurtocht in handen heb gekregen, is terug bij de rechtmatige eigenaars. Het enige wat ik nu nog in huis heb zijn de drukproeven van het boek. De Tweede Wereldoorlog is voor veel mensen een moeilijke tijd geweest. Mannen en vrouwen stonden op om met gevaar voor eigen leven, datgene te doen wat zij noodzakelijk vonden. Ik vind dat volgende generaties dat moeten weten. Dat de Tweede Wereldoorlog niets te maken had met avontuur en cowboys."

Winschoten 1940-1945 is opgedragen aan in de Tweede Wereldoorlog omgekomen Winschoters, joden en niet-joden, en hun nabestaanden. Het boek sluit af met de namen van 389 joden en 29 niet-joodse Winschoters die in de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen.

Winschoten 1940-1945, een provinciestadje aan de Duitse grens, is in een oplage van 1.250 exemplaren verschenen bij Uitgeverij Meinders in Winschoten. ISBN: 90.72672.47.1. Prijs: 39.70 gulden (na 1 januari 2002 € 18).

LOUIS VAN KELCKHOVEN

NHN 10-11-01